

GRUP I: SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN KURUMSAL KAPASİTESİNİN GELİŞTİRİLMESİ

GRUP BAŞKANI: Sezai HAZIR-HABİTAT

Soru 1) Sivil Toplumun Kapsam ve Tanımına İlişkin Tartışmalar

Kapsam ve Tanım:

- Kamu ve çıkar gurubu olarak tanımlanan Özel Sektörden sonra Üçüncü Sektör olarak tanımlanan Sivil Toplum tanımı kalkınma, kadın, çocuk, çevre gibi hak temelli olarak çalışan kuruluşları STK olarak kabul etmektedir.
- STK tanımında önemli bir unsur da bu tanımdan beklenti ve nereye varılmak istenmesidir; Avrupa'da toplum içinde yer almış farklı blokların hakkını korumak için STK'lar ortaya çıkmıştır. Türkiye'de ise bu durum daha çok siyasi bir olgudur. Toplumsal yapı ve beklentilerimizi şekillendirmemize araç olan siyasi partiler bu anlamda STK olarak kabul edilebilir (Fatih Kucur-İstanbul Üniversitesi)
- Merkezi devlet yapısı STK'ların da merkezi bir sistemde yapılanmasını ortaya çıkarmıştır.

ÖNERİ: Yapılanmada STK'ların yerelliği (yerel ihtiyaçlara göre yapılanması) ortaya çıkarılmalıdır.

- STK'lar için yapılan tanımlar ülkelere ve çeşitli yaklaşımlara göre çok fazla çeşitlilik içerdiğinden, geçerli tek bir tanımlama yapmak zordur. Uluslararası kriterlerden yola çıkılarak, gönüllülüğün esas olduğu STK'lar oluşturulmalıdır. STK'ların tanımından çok işlevleri üzerinde çalışmak daha anlamlıdır (Gaziantep Üniversitesi)

- Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın ihtiyaçları doğrultusunda kurdukları çok sayıda STK bulunmakta olup, bunların da STK'lar kapsamında değerlendirilmesi önem taşımaktadır. (Yurtdışı Türkler ve Akrabalar Toplulukları Başkanlığı-YTB)
- Amorf bir yapı oluşturan STK'ların tanımlanmasında en ortak payda üzerinde durulmalıdır. STK tanımında kesin olarak yer almaması gereken unsurlar şiddet ve ayrımcılık olup, bireylerin gereksinimlerinin (eğitim, sağlık, çevre gibi) karşılanması için kurdukları örgütler olarak tanımlanması uygun olacaktır. (Prof. Dr. Betül Çotuksöken)
- Hak temelli, sorun bazlı, ayrımcılığın yapılmadığı ve gönüllülüğün esas olduğu şeffaf ve kaynaklarının kamu yararına kullanıldığı yapılar STK'dır. (Sezai Hazır-Habitat)
- **Sorular: Sendika ve Meslek Odaları Avrupa Ülkelerinde STK Kapsamında değerlendirilmemekte olup, dini topluluklar ve bu grupların STK kabul edilmesi hususunda tartışmalar bulunmaktadır.**
- STK tanımında esas alınması gereken unsurlar sosyal fayda, çıkar amaçlı olmayan, bilgiye dayalı, kişi hakları, onurunu koruyan, özerklik, hak tanımı, hakikate ulaşmak olmalıdır. Hak temelli olmasının insani gelişmişlikle de çok ilgisi bulunmaktadır. (Prof. Dr. Betül Çotuksöken)
- Meslek Odaları da gönüllülük esasına göre çalışmaktadır, TOBB yarı kamu kuruluşudur. Bu açıdan bakıldığında STK nitelikleri gösterdiği düşünülebilir. (Toprak İşveren Sendikası)

- STK'ların özelliklerinden olan Adalet ve Dayanışma bir duruş olup, örneğin yoksullukla mücadele konusunda faaliyet gösteren bir STK'nın bu olgu karşısında nasıl bir durum geliştireceği tartışılabilir. Bu çerçevede faaliyet gösteren STK'lar için de yukarıda bahsedilen tanım geçerli olur mu? (Prof. Dr. Betül Çotuksöken)

Soru 2) Örgütlenme ve İfade Özgürlüğü Bağlamında STK'ların İşlevi Ne Olmalıdır?

- Bu soru için asıl belirleyici olan örgütlenme ve özgürlük alanının sınırının belirlenmesinde kriterin ne olması gerektiğidir.
- Bu noktada STK ile ilgili tartışma iktidar ile olan tartışmadır. Bu komisyonda tartışılan ise **sosyal sermayedir.** Kalkınma sosyal anlamda da bir kalkınmadır. Toplumsal bağları güven ekseninde güçlendirecek bir yapılanma söz konusudur. (Yrd. Doç. Dr. Fatih Kucur-İstanbul Üniversitesi)
- **ÖNERİ: Sosyal Sermayenin Güçlendirilmesi**
- **ÖNERİ: STK'ların amaçlarını iyi koyması, kamunun, devletin sınırlarını iyi belirleyerek işbirliği yapılması gerekmektedir. (Prof. Dr. Betül Çotuksöken)**
- **ÖNERİ: Özgürlük ve örgütlenme kavramı kendi tüzel kişiliği içinde kalmalıdır. Kamunun görevi ise sadece denetlemek olmalıdır. (Sezai Hazır-Habitat)**
- Örgütlenme ve ifade özgürlüğünde STK'lar açısından kendi içindeki farklılıkları görüp, kendini ifade etmek ve şeffaflık, güven ve kamu açısından denetleme önem taşımaktadır.

- **ÖNERİ: STK'lar açısından örgütlenme ve özgürlüğü belirleyecek sınırlar şeffaflık, özgürlük, özerklik ve güven sağlaması olmalı, kamunun ise bunu denetleme ile desteklemesi gerekmektedir.**

Soru 3) Hayırseverlik, Bağış, Sosyal Sorumluluk, Sosyal Girişimcilik, Saygı, Toplumsal Miras ve Çevre Konularında STK'ların Fonksiyonunun Neler Olması Gereklidir?

- **ÖNERİ: Genç kuşaklarda bu kavramlara ulaşılabilmesi için eğitimden yararlanılmalı, çocuklarda bu sorumluluğun sosyal bir program içinde gerçekleştirebilecek bir eğitim modeli temel insani değerleri içeren bir yaklaşımla benimsenmelidir. (Prof. Dr. Betül Çotuksöken)**

- **STK kültürünün geliştirilmesi için neler yapılmalıdır?**

- Söz konusu kültür ABD'de üniversitelerde, ülkemizde de İstanbul Üniversitesi gibi bazı yüksek öğretim kurumlarında artı bir uygulama olarak yapılması planlanmaktadır.

- **ÖNERİ: Üniversitelerde STK Kültürü uygulaması yapılması için işbirliği gerçekleştirilmelidir. Diğer taraftan sivil topluma katılım, iletişim, eşgüdüm işbirliği STK-Kamu arasında da tesis edilmelidir.**

Soru 4) STK'ların Güçlenmesi, Kurumsal Kapasitelerinin Artırılması için Neler Yapılmalıdır? Kurumsal Kapasitenin Artırılmasında Yasal Açıdan Engeller ve/veya Zorluklar Nelerdir?

- **ÖNERİ: STK'larda gönüllülük esas olmalı, profesyonel kişiler tarafından bu hizmetler sunulmalıdır.**

- STK'larda çalışan kişilerde gönüllülük esas olmakla birlikte, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından yapılan denetimlerde bu kişilerin hizmet verdiği tespit edildiğinde sigortasız çalıştırıldıkları gerekçesiyle cezai müeyyide ile karşılaşmaktadır.
- **ÖNERİ:** Sosyal hizmet yürüten STK'ların vergiden muaf olmasının sağlanması ve STK için çalışanlara yönelik SGK giderlerinin bir yıl boyunca alınmaması, sonraki dönemlerde ise yüzde ellisinin devlet tarafından ödenmesi önerilmektedir. Buna yönelik mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır.
- Gıda Bankacılığı yapılıyorsa Devlet bu alanda bir boşluk bırakmıştır.
- **ÖNERİ:** STK'lar için kirada stopaj kalkmalıdır.
- **ÖNERİ:** STK'lara, yerel yönetimlerin kamu alanlarının kullanımı için kaymakam veya Vali'nin izin vermesi gerekmekte olup, bu uygulamanın kolaylaştırılması için alternatifler geliştirilmelidir.
- **ÖNERİ:** İçişleri Bakanlığında STK'lara yönelik yapılanma bu alanda ihtiyaçlara yanıt vermediğinden geliştirilmeli, vakıf ve dernekler (kamu yararı tanımının getirdiği ayırım olmaksızın) bir Genel Müdürlük bünyesinde toplanmalı ve kendisine ait bir mevzuat oluşturulmalıdır.

STK'lara yönelik altyapıda değişim sağlandığında istihdam, kaynak israfı gibi hususlarda da değişim kaydedilebilecektir. TÜSEV'in verilerine göre STK'larda istihdam yüzde 0.40 gibi çok düşük bir orana sahiptir. STK'lara yönelik profesyonel yaklaşım istihdama da bir katkı sağlayacaktır.

- **ÖNERİ:** STK'lara yönelik uygulamaları kolaylaştıran, güvenilirliği artıran iyi bir denetim mekanizması geliştirilmelidir. STK'ların faaliyetlerini topluma anlatmalarını sağlayan bir mekanizma devletin denetimini de kolaylaştırıcı bir unsur olacaktır.
- **ÖNERİ:** STK konusu üniversitelerde kariyere dönüştürülmelidir.
- **ÖNERİ:** Gönüllülük ve Toplumsal Duyarlılık konuları üniversite ders sistemi içinde yer almalıdır. Bu konuda bazı pilot uygulamalar bulunmaktadır; örneğin, YÖK "gönüllülük" uygulaması ile çalışmakta , Gaziantep Üniversitesinde "toplumsal duyarlılık" konusunda eğitimler verilmektedir. İstanbul Üniversitesinde Gönüllü Akademisi bulunmaktadır.
- **ÖNERİ:** STK'lar da stajın üniversitelerde geçerli olabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- **ÖNERİ:** STK'larda profesyonel ve dil bilen kişilerin istihdamına önem verilmelidir.

Soru 5) Üyeler ve Gönüllüler ile ilgili Yaşanan Sıkıntılar Nelerdir?

- STK'larda gönüllü politikası (hakları, nasıl çalışırlar, kurumsallaşma) bulunmamaktadır. Bu durum iki türlü handikapa dönüşmektedir:
1-Keyfilik; 2-Gönüllülüğün doğru tanımlanamaması, göreve dönüşmesi

ÖNERİ: STK'ların temel dayanağı toplumsal ahlak değil, etik değerler olmalıdır (Prof. Dr. Betül Çotuksöken)

**Soru 6) Dernekler Dairesinin Kurumsal Yapısının Geliştirilmesi
Gerekli midir?**

Devletin görevi düzenleme ve denetleme olmalıdır.

- **STK'larda iletişim, teknoloji, arşiv kültürü bulunmamaktadır. Sosyal etki incelemesi yoktur. Bu alanlarda ciddi sorunlar bulunmaktadır. Nihai raporlama için beşeri sermaye yeterli olmadığından gerçekleştirilememektedir.**
- **Kaynak kullanımı etki araştırması sistematik bir biçimde yoktur. Diğer taraftan, sosyal etki araştırması da yapılmamaktadır.**
- **ÖNERİ: STK'larda etki analizi eğitimleri yapılmalıdır.**
- **ÖNERİ: Medyada STK'lar daha çok konu edilerek, nitelikli insangücünün istihdamı için cazip hale getirilmelidir.**
- **ÖNERİ: STK'ların gönüllü hakları politikası için iç düzenleme yapması gerekmektedir.**